

Informace o plnění opatření pro zavedení interdisciplinárních týmů spojujících zdravotní, sociální a policejní pomoc při odhalování a stíhání případů domácího násilí za rok 2011

Úvod

Povinnost řešit problematiku domácího násilí vyplývá pro Českou republiku z mezinárodních úmluv přijatých v rámci Organizace spojených národů, zvláště z Úmluvy o odstranění všech forem diskriminace žen¹ (dále jen Úmluva). O plnění závazků vyplývajících z Úmluvy je Česká republika povinna podávat Výboru OSN pro odstranění diskriminace žen (dále jen Výbor) každé čtyři roky zprávu o plnění doporučení a o pokroku, který byl dosažen.² Problematika násilí na ženách je rovněž jednou z kritických oblastí Pekingské akční platformy. Její závěry, přijaté na V. světové konferenci o ženách v Pekingu v roce 1995, začala vláda České republiky systematicky naplňovat od roku 1998, kdy ministr práce a sociálních věcí, který byl na základě usnesení vlády č. 6/98 pověřen koordinací vnitrostátní agendy týkající se postavení žen ve společnosti, předložil vládě návrh "Priorit a postupů vlády při prosazování rovnosti mužů a žen". Součástí opatření, každoročně vládou schvalovaných v rámci programu "Priority a postupy vlády při prosazování rovnosti mužů a žen", byly postupy k řešení problematiky násilí na ženách, včetně domácího násilí. Výbor, který dne 14. října 2010 zhodnotil Čtvrtou a pátou pravidelnou zprávu České republiky o plnění Úmluvy za období 2004 – 2008, přivítal přijetí nového trestního zákoníku, který zavedl nový trestný čin **Nebezpečného pronásledování**³, dále také přijetí a aplikaci **zákona č. 135/2006 Sb.**, kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím. Současně Výbor požádal Českou republiku, aby zajistila úplnou implementaci a detailní kontrolu účinnosti uvedených zákonů.⁴

¹ Česká republika (dále jen „ČR“) sukcedovala ke dni svého vzniku, k 1. lednu 1993, do všech mezinárodních závazků České a Slovenské federativní republiky. Od okamžiku svého vzniku tak je ČR smluvní stranou Úmluvy o odstranění všech forem diskriminace žen (dále jen „Úmluva“), kterou bývalá Československá socialistická republika podepsala dne 17. července 1980, ratifikační listina byla po vyjádření souhlasu federálního shromáždění Československé socialistické republiky a ratifikaci prezidentem uložena dne 16. února 1982. Úmluva byla publikována ve Sbírce zákonů jako vyhláška ministra zahraničních věcí Československé socialistické republiky č. 62/1987 Sb.

² V souladu s čl. 18 odstavcem 1 Úmluvy předložila Česká republika Výboru OSN pro odstranění diskriminace žen v roce 2010 Čtvrtou a pátou periodickou zprávu o plnění závazků plynoucích z Úmluvy. Výbor tuto zprávu projednal na svém 956. a 957. zasedání dne 14. října 2010 v Ženevě.

³ § 354 zákona č. 40/2009 Sb. (trestní zákoník), ve znění pozdějších předpisů.

⁴ Ve svých závěrečných doporučeních Výbor žádá Českou republiku zejména o nápravu v souvislosti s nízkým počtem nahlášených případů domácího násilí, posílení pomoci obětem a jejich ochranu prostřednictvím průběžných školení pro policisty, soudce, státní zástupce, zdravotnický personál a sociální pracovníky o standardizovaných postupech při jednání s oběťmi. Dále také Výbor doporučuje přijetí Národního akčního plánu prevence domácího násilí, posílení spolupráce s nevládními organizacemi, zvýšení počtu a kapacity azylových zařízení.

Situace na poli ochrany před domácím násilím a nápravy jeho následků v České republice v letech 2007- 2011.

Vzhledem k absenci systémového přístupu k řešení otázky násilí na ženách v České republice, byla v souladu s opatřeními vyplývajícími z "*Priorit a postupů vlády při prosazování rovnosti mužů a žen*", pod vedením Ministerstva vnitra České republiky vytvořena v roce 2002 meziresortní pracovní skupina, do níž byli/y nominováni/y zástupci/kyně zainteresovaných resortů a nevládních neziskových organizací. Tato skupina realizovala v letech 2002 - 2004 "*Modelový mezioborový projekt k vytvoření právního rámce a metodických postupů pro zavedení interdisciplinárních týmů, spojujících zdravotní, sociální a policejní pomoc při odhalování a stíhání případů domácího násilí*" (dále jen "Projekt"). Projekt se stal prvním krokem ke zpracování koncepce a zavedení systému koordinované mezioborové spolupráce směřující k eliminaci násilí na ženách v České republice.

V letech 2001 až 2007 byl realizován rozsáhlý projekt zaměřený na změnu legislativy a praxe v oblasti ochrany před domácím násilím. V rámci Aliance proti domácímu násilí, jež vznikla na půdě Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR, pracovala expertní skupina, která v roce 2004 připravila paragrafované znění zákona o ochraně před domácím násilím. Cestou poslanecké iniciativy byl zákon předložen a nabyl účinnosti 1. 1. 2007⁵.

Zákon č. 135/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím (dále jen zákon o ochraně před domácím násilím), vytvořil ucelený právní rámec prevence domácího násilí, a to překažením nebezpečných útoků proti životu a zdraví prostřednictvím policejního vykazání (dočasné separace osoby násilné od osoby ohrožené). Dále upravil podmínky poskytování bezprostřední psychologické a sociálně-právní pomoci osobám ohroženým domácím násilím v intervenčních centrech a interdisciplinární spolupráce mezi státními, komunálními a nestátními organizacemi, které se podílejí na prevenci domácího násilí a pomoci ohroženým osobám a jejich nezletilým dětem i příbuzným. Speciální pracoviště poskytující krizovou pomoc osobám ohroženým domácím násilím – Intervenční centra, působí v České republice od 1. ledna 2007 (viz níže). Pokud riziko dalšího násilí trvá, poskytuje osobám ohroženým domácím násilím soudní ochranu (personální i teritoriální) nové předběžné opatření dle občanského soudního řádu. Postup při vykazání se nově od r. 2009 řídí **zákonem č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky** (dále jen zákon o policii) a interními předpisy Policie ČR, zejména závazným pokynem Policejního prezidenta.

Významným přínosem pro aplikaci zákona o ochraně před domácím násilím do praxe bylo zpracování metodiky, dokumentace, instruktážních karet, výjezdových desek a vytvoření lektorského fondu, který je používán k proškolení sociálních pracovníků, policistů, strážníků, soudců, lékařů, pracovníků orgánů sociálně-právní ochrany dětí, přestupkových komisí, obecních úřadů a ostatních odborníků přicházejících do kontaktu s osobami ohroženými domácím násilím. V posledních letech je stále více kladen důraz na zavádění systémových opatření pro práci s násilnou osobou, ukládání alternativních trestů a zavádění resocializačních programů pro násilné osoby (viz níže).

⁵ Závěrečná zpráva k projektu „HRÁZ-Pomoc obětem domácího násilí a zvláště zranitelným obětem trestných činů“. Redakce : Petra Vitoušová. Vydal v rámci projektu HRÁZ Bílý kruh bezpečí, o.s. v Praze, 2007

Dalším přínosem uplynulého období je přijetí nového trestního kodexu, a to **zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník**, který s účinností k 1. lednu 2010 zavedl nový trestný čin Nebezpečné pronásledování (stalking).

Činnost intervenčních center v ČR

Rovněž v roce 2011 pokračovala spolupráce Ministerstva vnitra s intervenčními centry v České republice, která jsou zřízena dle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách (dále jen „zákon o sociálních službách“). Tyto subjekty poskytují vysoce profesionální služby a snaží se maximálně vyjít vstříc potřebám ohrožených osob. Významně se podílí na osvětové, vzdělávací a preventivní činnosti v daném regionu, resp. na celém území České republiky.

Intervenční centra⁶ (IC) jsou sociální službou, jejímž posláním je činnost zaměřená na přechodnou odbornou pomoc a nehmotnou podporu osobám ohroženým domácím násilím. Dle zákona o sociálních službách (§ 60a) zajišťují intervenční centra službu ambulantní, terénní nebo pobytové povahy, která zahrnuje sociálně terapeutické činnosti, pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí, případně zprostředkování ubytování či stravy. V případě závažné překážky (vzdálenost, finanční tíseň, zdravotní stav apod.) na straně uživatele je poskytnuta služba terénní prostřednictvím výjezdu pracovníků intervenčního centra do místa, kde se uživatel zdržuje nebo které si určí.

Cílovou skupinou uživatelů služby intervenčního centra jsou osoby ohrožené násilným chováním ze strany osob blízkých nebo osob žijících s nimi ve společném obydlí, dále pak svědci domácího násilí. Intervenční centra výše uvedeným osobám poskytují bezprostřední individuální psychologickou pomoc, sociální a právní poradenství. V rámci nadstandardních služeb intervenční centra poskytují pomoc i obětem stalkingu jako pokračování domácího násilí.

Součástí pomoci je i spolupráce a vzájemná informovanost mezi orgány sociálně-právní ochrany dětí, obcemi, orgány Policie České republiky a obecní policie, justičními orgány, zejména soudy, nestátními a charitativními organizacemi. Intervenční centra plní koordinační úlohu mezi zúčastněnými institucemi při pomoci osobám ohroženým násilným chováním a vyhodnocují vzájemnou spolupráci. V roce 2011 na základě registrace služby „intervenční centra“ poskytovalo tuto službu celkem 18 subjektů⁷. Z nich 15 intervenčních center je členy Asociace pracovníků intervenčních center ČR, která byla založena v roce 2008⁸. Tři subjekty v Asociaci nejsou registrované.

Služba intervenčních center je dále poskytována v detašovaných pracovištích, čímž je zajištěna dostupnost této sociální služby pro uživatele i v odloučených lokalitách a zajištěna ochrana dat uživatele před zneužitím, neboť úřední záznam o vykazání zasílá Policie ČR do jednoho – registrovaného - místa. Specifická situace je ve Středočeském kraji, kde službu intervenční centra v roce 2011 nabízejí 4

⁶ Podklady Asociace pracovníků intervenčních center (APIC) za r. 2011, Mgr. Martina Vojtíšková, předsedkyně APIC

⁷ Od roku 2008 nově působí 2 intervenční centra: Jekhetani Luma- Společný Svět, o.s. a Občanská poradna Nymburk ve Středočeském kraji. V roce 2011 bylo otevřeno intervenční centrum Příbram registrované pod hlavičkou proFem, o.p.s.

⁸ Asociace pracovníků intervenčních center ČR je dobrovolným, nezávislým, nepolitickým, profesním sdružením subjektů působících v oblasti pomoci osobám ohroženým domácím násilím dle § 60a zákona o sociálních službách. Posláním Asociace je zastupovat zájmy svých členů a napomáhat jejich spolupráci při rozvíjení poskytovaných služeb pro osoby ohrožené domácím násilím.

poskytovatelé služeb. Specifičnost této situace vyvolává větší nároky na koordinaci spolupráce mezi Policií ČR a jednotlivými intervenčními centry, rovněž tak na sběr a vyhodnocování statistických údajů.

Informace mezi jednotlivými intervenčními centry byly předávány prostřednictvím pravidelných porad vedoucích intervenčních center s cílem zkvalitnit služby pro osoby ohrožené domácím násilím. Porady vedoucích intervenčních center se konají v tříměsíčních intervalech a účastní se jich dle svých možností zástupci poskytovatelů služby „intervenční centra“ z celé ČR.

Spolupráce Asociace se subjekty státní správy a samosprávy, poskytovateli služeb a nevládními neziskovými organizacemi.

V roce 2011 byla zahájena jednání mezi Asociací a Probační a mediační službou ČR o součinnostních dohodách, které by v rámci ČR formulovaly oblasti spolupráce při řešení případů domácího násilí. V roce 2011 dále probíhají školení policistů za úzké spolupráce školitelů z řad Policie ČR – metodiků a zástupců intervenčních center.

Zvyšování odborné úrovně poskytovatelů služby IC

V roce 2011 bylo z finančních prostředků intervenčních center zajištěno nadstavbové vzdělávání pracovníků intervenčních center v následujících tématech: *Práce s dětmi – svědky domácího násilí, Psychoterapeutická práce s ohroženou osobou v intervenčním centru, Práce s dospělými a dospívajícími dětmi z rodin s domácím násilím v IC Vysočina, Individuální práce s osobami, které mají problém s agresí ve vztazích, Práce s osobou ohroženou - osobou s duševním onemocněním, Speciální techniky sociální práce zaměřené na osoby ohrožené domácím násilím.*

Od roku 2011 spolupracují odborníci z řad pracovníků intervenčních center v pracovní expertní skupině, která v rámci projektu MPSV - „Podpora procesů v sociálních službách“ definuje obsahy mladé sociální služby „intervenční centra“. Protože služba intervenčního centra je poskytována v souladu se zákonem o ochraně před domácím násilím, je vydefinování obsahu této služby důležitým krokem ke zkvalitnění poskytovaných služeb intervenčními centry směrem ke klientům a směrem k zajištění interdisciplinární spolupráce subjektů zainteresovaných na řešení domácího násilí v ČR.

Intervenční centra v roce 2011 byla financována v souladu se zpracovanými střednědobými plány rozvoje sociálních služeb kraje, a to převážně jednotlivými krajskými úřady na základě individuálních projektů nebo dotacemi MPSV.

Prezentace činnosti intervenčních center

Intervenční centra v jednotlivých regionech informují veřejnost a potenciální uživatele služby o možnostech pomoci osobám ohroženým domácím násilím prostřednictvím propagačních materiálů, seminářů pro veřejnost laickou i odbornou, médií a webových stránek. Služba „intervenční centra“ a činnost Asociace pracovníků intervenčních center ČR je rovněž od roku 2011 prezentována na www.domaci-nasili.cz.

Otevřená témata systémového řešení domácího násilí v ČR

Práce s osobou ohroženou domácím násilím v intervenčních centrech přinesla v roce 2011 i další zkušenost – absenci systémového zakotvení péče o násilnou osobu, nutnost z pohledu judikatury a ochrany osob před domácím násilím specifikovat možnosti ukládání alternativních trestů a trestu domácího vězení pachatelům domácího násilí. V případech, kdy bylo institutu vykázání užito jako preventivního opatření a je možné vztahy v rodinách sanovat, chybí péče, která by kontinuálně zajistila terapii pro osoby ohrožené i osoby násilné zaměřenou na korektní zvládnutí agrese. V případech, kde není možné rodinu sanovat, chybí bezplatná dlouhodobá terapeutická péče pro osoby ohrožené a jejich děti, která by navázala na péči v sociálních službách. Péče psychologa je pro mnohé oběti a jejich děti finančně nedostupná. Osoby ohrožené domácím násilím a její děti v případech, kdy finanční, materiální situace rodiny brání odchodu z místa agrese – systém finančních podpor – mimořádných dávek nestačí na zajištění rodiny po odchodu od agresora. Ve většině měst v ČR chybí možnost po odchodu z místa agrese získat jakoukoli formu sociálního bydlení.

Vyhodnocení aplikace zákona o ochraně před domácím násilím v roce 2011

V uplynulém kalendářním roce bylo v České republice celkem vykázáno⁹ **1430**¹⁰ osob. V porovnání s rokem 2010 (1058 vykázání) jde o nárůst o **372** případů vykázání, tedy cca o **35 %**. Z toho ve **170** případech se jednalo o vykázání opakované. Celkem Policie ČR, pořádková služba, evidovala **6792 úředních záznamů o incidentu se znaky domácího násilí**¹¹, nejvíce ÚZ sepsáno v rámci KŘP Moravskoslezského kraje (1157), Olomouckého (1063), Zlínského (812) a Ústeckého kraje (585). Násilnými osobami byly v **1280** případech vykázání **muži**, ve **27**¹² případech **ženy**. Podle uvedených záznamů PČR bylo vykázáno 69 cizinců. V počtu ohrožených osob dominovaly opět ženy - v 1886 případech. **Celkem** bylo od roku 2007 vykázáno ze společného obydlí **4807** osob.

Policie ČR také v souvislosti s případy domácího násilí evidovala **1453** nezletilých osob žijících ve společném obydlí, z nichž bylo při útoku přítomno **675** dětí.

U některých případů mohla Policie České republiky na základě vlastních zjištění zahájit i bez souhlasu poškozeného trestní stíhání násilné osoby pro trestný čin dle §199 trestního zákona¹³ (viz příloha č. 2). V některých případech může být nebezpečné pronásledování důsledkem domácího násilí (viz grafy v příloze č. 3).

V souvislosti vykázáním bylo domácím násilím bezprostředně ohroženo celkem **2060** osob, z toho **173** mužů, **1446** žen a **441** dítě. Domácím násilím bylo ohroženo v případech vykázání celkem **836** rodin za účasti **2016** nezletilých dětí, z nichž **441** bylo ohroženo přímo a **1551** nepřímo – v roli svědků.

Celkem tedy bylo v roce 2011 v souvislosti s vykázáním ohroženo **3635** osob. Nejčastěji se jednalo o násilí v *manželských* soužitích (**585**) a soužitích *družských*

⁹Od 1.1. 2009 v souladu s novou právní úpravou nerozlišuje statistika, zda v době zásahu policie byla či nebyla násilná osoba přítomna ve společném obydlí, neboť se používá jeden typ rozhodnutí a tím je vykázání.

¹⁰Statistiky PČR.

¹¹Jedná se o statistické údaje Ředitelství služby pořádkové policie PP ČR.

¹²Jedná se o statistické údaje Ředitelství služby pořádkové policie PP ČR.

¹³Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů (TZ).

(488), oproti jiným obdobím vzrostl počet **násilných zletilých dětí vůči rodičům (351)** a výrazně se zvýšil rovněž počet osob ohrožených seniorského věku¹⁴.

K největšímu nárůstu vykázaní oproti roku 2010 došlo v **Ústeckém (202), Karlovarském (137), Středočeském (121) a Olomouckém kraji (112)**, naopak pokles byl zaznamenán v Jihočeském (72) a Plzeňském kraji (23) a v kraji Vysočina (42). Je zřejmé, že na neustále rostoucím počtu vykázaní má podíl zejména skutečnost, že policisté jsou průběžně a opakovaně proškolení v problematice domácího násilí.

Rovněž v minulém roce se ohrožené osoby obracely s žádostí o vydání předběžného opatření přímo na civilní soudy, a to i v situacích, kterým nepředcházelo policejní desetidenní vykázaní. Žádost o vydání předběžného opatření soudu byla podána v **821** případech, z čehož 821 žádostí bylo u soudů úspěšných, a 30 žádostí nebylo vyřízeno (viz příloha č. 2).

Za pomoci intervenčních center bylo s uživateli sepsáno celkem **1208** návrhů na vydání předběžného opatření (dle § 76b, 273b občanského soudního řádu).

IC poskytují povinně pomoc všem osobám ohroženým domácím násilím. To znamená nejen těm, o kterých se dozví od Policie České republiky na základě vykázaní, ale také těm, kteří se na IC obrátí tzv. přímo z ulice (tzv. nízkoprahový kontakt). Z celkového počtu vykázaní v roce 2011 osoby ohrožené ve **292** případech pomoc intervenčního centra odmítly, **256** tuto využilo jednorázově, v **1031** případech opakovaně. V roce 2011 bylo uživatelům služby intervenčního centra v ČR poskytnuto celkově **10 780** kontaktů a **13 697** intervencí. Celkově službu IC za sledované období využilo **6996** uživatelů, z toho **3951** se na tuto službu obrátilo poprvé¹⁵.

Ministerstvo spravedlnosti

a) Legislativní práce

Ministerstvo spravedlnosti ČR v uplynulých letech připravilo, popř. se podílelo na přípravě následujících právních předpisů souvisejících s problematikou domácího násilí:

Zvláštní ustanovení proti domácímu násilí obsahuje nový občanský zákoník, který je nyní projednáván v Senátu Parlamentu ČR, a který by měl nabýt účinnosti 1. ledna 2014.

Dle ust. § 751 cit.:

„(1) Stane-li se další společné bydlení manželů v domě nebo bytě, v němž se nachází rodinná domácnost manželů, pro jednoho z nich nesnesitelné z důvodu tělesného nebo duševního násilí vůči manželovi nebo jinému, kdo v rodinné domácnosti manželů žije, může soud na návrh dotčeného manžela omezit, popřípadě i vyloučit na určenou dobu právo druhého manžela v domě nebo bytě bydlet.

¹⁴ Podklady Asociace pracovníků intervenčních center (APIC) za r. 2011, Mgr. Martina Vojtíšková, předsedkyně APIC

¹⁵ Podklady Asociace pracovníků intervenčních center (APIC) za r. 2011, Mgr. Martina Vojtíšková, předsedkyně APIC

(2) Stejně jako v odstavci 1 lze postupovat v případě, že se jedná o manžele rozvedené, jakož i v případě, kdy manželé nebo rozvedení manželé bydlí společně jinde než v rodinné domácnosti.“

Byť již existují právní předpisy, které zajišťují okamžitou ochranu osob dotčených domácím násilím, nový občanský zákoník navrhuje zakotvit ochranné opatření dlouhodobějšího charakteru i v rovině soukromoprávní. Následuje tak právní úpravu německou, rakouskou, italskou, slovenskou apod. Navrhovaná právní úprava bude rovněž zohledněna v připravované harmonizační novele zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu.

Ministerstvo spravedlnosti připravilo také návrh zákona o obětech trestných činů, který má specifický význam, mj. i v oblasti boje proti domácímu násilí (viz níže podrobněji). Jako nedostatek trestního řízení bývá totiž v souvislosti s domácím násilím zmiňována absence právní úpravy předběžných opatření v trestním řádu. Navrhovaný zákon je proto zároveň novelou trestního řádu a tzv. předběžná opatření do něj zavádí. Mezi předběžná opatření, která budou aplikovatelná právě v případech domácího násilí, náleží především zákaz vstupu do společného obydlí nebo zákaz styku s určitými osobami. Návrh, který podstatným způsobem přispěje ke sjednocení právní úpravy ochrany obětí nejen před domácím násilím, již prošel mezirezortním připomínkovým řízením a nyní je projednáván na úrovni vlády.

Ministerstvo spravedlnosti se v loňském roce podílelo na znění konečné verze návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, a některé další související zákony. Účelem tohoto návrhu je mimo jiné sladit úpravu zákona o sociálně-právní ochraně dětí s úpravou předběžných opatření dle zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, ve znění pozdějších předpisů. Návrh je nyní projednáván v Poslanecké sněmovně Parlamentu ČR.

Jak již bylo uvedeno, zpracovalo Ministerstvo spravedlnosti v minulém roce návrh zákona o obětech trestných činů. Tento zákon byl již předložen do vlády. Důvodem vypracování tohoto předpisu je skutečnost, že v současné době neexistuje komplexní úprava práv obětí jakožto příjemců zvláštní péče ze strany státu. Žádný právní předpis také uspokojivě neupravuje, jakým způsobem by se k oběti měly chovat orgány činné v trestním řízení, nejsou dostatečným způsobem upraveny otázky vztahující se k poskytování relevantních informací obětem, otázky, které se týkají možného doprovodu oběti osobou, která jí poskytuje psychickou pomoc (otázky práva na doprovod důvěrníka) apod.

Zákonem o obětech trestných činů má dojít zejména:

1. k rozšíření práv obětí a pomoci, která je jim poskytována, a
2. k odstranění nedostatků implementace rámcového rozhodnutí Rady 2001/220/SVV ze dne 15. března 2001 o postavení obětí v trestním řízení.

Zákon upravuje zejména tato práva obětí:

- a) právo na poskytnutí odborné pomoci (ze strany neziskového sektoru, Probační a mediační služby, advokátů zapsaných do registru poskytovatelů služeb), která bude v případě některých skupin obětí poskytována bezplatně; do služeb odborné pomoci řadíme: psychologické poradenství, sociální poradenství, poskytování právních informací, právní pomoc a restorativní programy; právo na bezplatnou odbornou pomoc budou mít tzv. zvlášť zranitelné oběti;

- b) právo na informace, kde je kladen důraz především na srozumitelnost poskytovaných informací;
- c) právo na ochranu soukromí;
- d) právo na ochranu před sekundární viktimizací (druhotnou újmou) ze strany policie a orgánů činných v trestním řízení (omezení kontaktu s pachatelem, speciální pravidla pro provádění výslechu oběti a pro podání vysvětlení oběti);
- e) prohlášení oběti o dopadech trestného činu na její život (victim impact statement);
- f) právo na peněžitou pomoc [právo oběti na peněžitou pomoc již v současné době upravuje zákon o poskytnutí peněžité pomoci obětem trestné činnosti, nicméně i v této oblasti přinese návrh zásadní změny – právo na peněžitou pomoc bude nově mít i oběť trestného činu proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti, které byla způsobena nemajetková újma (znásilnění, sexuální nátlak apod.); zvýší se také poskytované paušální částky; nárok oběti na náhradu škody či nemajetkové újmy vůči pachateli bude nově přecházet na stát, a to v rozsahu poskytnuté pomoci].

Návrh zákona také počítá s tím, že Ministerstvo spravedlnosti bude udílet akreditace nestátním neziskovým organizacím, které budou poskytovat právní informace obětem trestné činnosti a restorativní programy. Tyto akreditované subjekty pak bude podporovat poskytováním dotací. Ministerstvo spravedlnosti bude rovněž vést veřejný registr poskytovatelů služeb podle tohoto zákona, kam budou zapisovány subjekty akreditované Ministerstvem spravedlnosti a subjekty, které pro práci s oběťmi získají registraci podle zákona o sociálních službách, Probační a mediační služba a za splnění zákonných podmínek i advokáti.

Předkládaným zákonem dochází také k novelizaci trestního řádu. Za nejpodstatnější změnu směřující k ochraně i obětí domácího násilí, se považuje zavedení předběžných opatření do trestního řádu. Tato předběžná opatření, která budou aplikovatelná právě i v případech domácího násilí, především spočívají v zákazu vstupu do určitého obydlí, zákazu styku s určitými osobami, zákazu zdržovat se na konkrétně vymezeném místě. Dalšími předběžnými opatřeními, která bezprostředně napomáhají ke zvýšení ochrany obětí, jsou: zákaz držet a přechovávat věci, které mohou sloužit k páčání trestné činnosti a zákaz výkonu konkrétně vymezené činnosti, jejíž povaha umožňuje opakování nebo pokračování v trestné činnosti.

Oproti roku 2010 prošlo legislativním procesem několik novel trestního řádu, přičemž k posílení práv poškozených došlo zákonem č.181/2011 Sb. Tato novela rozšířila adhezní řízení o právo poškozeného nárokovat nejenom majetkovou škodu vyjádřitelnou v penězích, ale i možnost získat satisfakci za nemateriální újmu, popř. vydání bezdůvodného obohacení. Toto adhezní řízení nahrazuje občanskoprávní řízení, v němž by jinak musel poškozený nárok na náhradu škody či jiné újmy nebo nárok na vydání bezdůvodného obohacení uplatňovat. Od poškozeného se tak nadále nevyžaduje vynaložení dalších výdajů na úhradu soudního poplatku, nesení důkazního břemene a psychického vypětí v návaznosti na další soudní proces s odsouzeným.

Novelou trestního řádu provedenou zákonem č. 207/2011 Sb. došlo ke zpřesnění úpravy týkající se zveřejňování informací v trestním řízení tak, aby potřeba zvýšeně chránit poškozeného před sekundární viktimizací byla v těch případech, kdy

je skutečně důvodná a nedocházelo k přílišnému zásahu do ústavně garantovaného práva veřejnosti na informace.

b) Vzdělávání justice

V roce 2011 se uskutečnily tyto akce související se sledovanou problematikou:

Jednodenní seminář na téma „**Typologie pachatelů**“, vč. pachatelů domácího násilí. Seminář byl určen pro státní zástupce a soudce.

Termín: 22. 4. 2011

Lektoři: IKSP, znalci

Počet účastníků: 22

Dva jednodenní semináře na téma „**Trestné činy proti životu a zdraví a násilné trestné činy**“, zaměřené na prvostupňovou agendu, dokazování násilné trestné činnosti a rekapitulaci prvních zkušeností s novou právní úpravou základních a privilegovaných skutkových podstat (zabití, ublížení na zdraví z omluvitelné pohnutky).

Termín: 31. 3. a 21. 4. 2011

Lektoři: znalec, zástupci Policie ČR, státní zástupce

Počet účastníků: 79

Třidenní seminář „**Trestní zákoník**“, akcentující též skutkové podstaty související s problematikou domácího násilí, mj. též trestné činy křivého obvinění (§ 345 tr. z.) a nebezpečného pronásledování (§ 354).

Termín: 21. – 23. 5. 2011

Lektoři: NS, NSZ, KSZ

Počet účastníků: 102

Dvoudenní seminář určený pro soudce a státní zástupce týkající se „**Trestné činnosti mládeže**“, konkrétně rodinného zázemí a jeho vlivu na vývoj jedince z pohledu psychologa, systému včasné intervence a prevence trestné činnosti mládeže v ČR a preventivních a nerepresivních metod sociálně výchovného působení.

Termín: 20. a 21. 6. 2011

Lektoři: soudní znalec se specializací na klinickou psychologii, zástupci IKSP, koordinátor prevence kriminality MěÚ

Počet účastníků: 53

Na rok 2012 je plánováno:

Jednodenní seminář na téma „**Domácí násilí - děti**“, jehož náplní budou praktické informace o specifickém přístupu k dětem, které zažívají domácí násilí a práce s konfliktními osobami.

Seminář je určen pro státní zástupce a soudce.

Termín: 17. 1. 2012

Lektoři: soudce, psychiatr prim. MUDr. František Čihák, psychologka doc. PhDr. Ludmila Čírtková, CSc.

Počet účastníků: 34

Jednodenní seminář pro soudce a státní zástupce „**Domácí násilí – znalecká činnost**“, který bude zaměřen na znaleckou činnost při objasňování trestných činů týrání svěřené osoby a týrání osoby žijící ve společném obydlí, posttraumatickou stresovou poruchu u obětí domácího násilí a soudní praxe týkající se domácího násilí.

Termín: 15. 2. 2012

Lektoři: soudci, psycholožka doc. PhDr. Ludmila Čírtková, CSc., zástupce Intervenčního centra PhDr. Marie Šusterová

Počet účastníků: 60

Dva běhy jednodenního semináře na téma „**Násilná trestná činnost – část 1. – sexuální problematika**“, zaměřený na sexuální delikvenci a sexuální deviaci, nepřičetnost a zmenšenou přičetnost. Tento seminář je určen pro soudce a státní zástupce.

Termín konání: 6. 3. a 2. 10. 2012

Lektoři: soudci, psychologové, zástupci Policie ČR aj.

Počet účastníků: 180

Jednodenní seminář pro soudce a státní zástupce na téma „**Domácí násilí - přestupky**“ postihující hraniční případy domácího násilí v přestupkovém řízení. Předneseny budou i zkušenosti Policie ČR s objasňováním přestupků a institutem vykázání.

Termín konání: 17. 4. 2012

Lektoři: soudci, zástupci Policie ČR aj.

Počet účastníků: 60

Jednodenní seminář pro soudce a státní zástupce „**Mravnostní kriminalita – trestná činnost na mládeži**“, zaměřený na psychické reakce dětských obětí sexuálního zneužívání a znásilnění, ochranu oběti z řad mládeže, sexuální deviace, znalecké posuzování, posuzování v obecné a specifické věrohodnosti výpovědi, kritéria, rizika věrohodnosti a indikátory falešných obvinění.

Termín konání: 24. 4. 2012

Lektoři: psychiatři sexuologové, soudci, zástupci policie aj.

Počet účastníků: 80

Dva běhy jednodenního semináře na téma „**Násilná trestná činnost – část 2.**“, který bude zaměřen na méně závažnou násilnou trestnou činnost, subsidiaritu trestní represe, vztah vykázání a vazebního řízení, postavení oběti atd.

Termín konání: 19. 6. a 30. 10. 2012

Lektoři: státní zástupci, soudci, zástupci Policie ČR

Počet účastníků: 200

Jednodenní seminář na téma „**Výslech**“, zaměřený na téma taktika výslechu obviněných, svědků v příbuzenském vztahu k obviněnému, poškozenému, přístup k oběti sexuálně motivovaných trestných činů, metodika výslechů, zejména dítěte.

Termín konání: 20. 10. 2012

Lektoři: zástupci Policie ČR, soudce, psycholog

Počet účastníků: 80

Jednodenní seminář na téma „**Informace o trestním řízení**“, jehož obsahem bude informování veřejnosti o trestním řízení.

Termín konání: 17. 4. 2012

Lektoři: novináři, tiskoví mluvčí soudů a státních zastupitelství, státní zástupci, soudci

Počet účastníků: 80

Činnost Probační a mediační služby ČR

Probační a mediační služba ČR (dále PMS) se nevěnuje specifiky pouze obětem domácího násilí, ale začleňuje toto téma do širšího tématu práce s obětí trestného činu, kterému věnuje mimořádnou pozornost. Práce s obětí trestného činu byla jednou z priorit odborné činnosti PMS v roce 2011 a i nadále je v centru pozornosti.

Práce s obětí trestného činu byla v uplynulém roce a nadále je součástí osnov kvalifikačního a specializačního vzdělávání pro úředníky a asistenty PMS, které jsou tito pracovníci povinni absolvovat dle zákona Probační a mediační službě (z.č. 257/2000 Sb.).

V roce 2011 byl zaveden *Kvantitativní a kvalitativní monitoring odborných činností PMS*¹⁶, kde jedním ze sledovaných parametrů je kontaktování oběti a navázání kontaktu s obětí. V praxi probační úředníci a asistenti při práci s obětí využívají manuál „*Práce s oběťmi trestných činů a domácího násilí*“, který byl vytvořen v rámci projektu „*Specializované komplexní poradenství obětem trestných činů*“, který PMS realizovala ve spolupráci s Asociací občanských poraden. Už podle prvních výsledků monitoringu plyne, že práce s oběťmi trestné činnosti se prolíná napříč všemi agendami v trestním řízení.

PMS dále realizovala a realizuje specifické projekty pro oběti trestné činnosti. V rámci komunitárního programu *Criminal Justice* PMS realizuje projekt „*Restorativní justice – podpora a poradenství obětí trestných činů*“ v partnerství s Asociací občanských poraden. Trvání projektu 24 měsíců (1.1.2011-31.12.2012). Cílem projektu je podpora a vytváření širší funkční sítě dostupných služeb pro oběti trestných činů. V rámci 10 měst (*Praha, Jihlava, Písek, Uherské Hradiště, Ostrava, Hradec Králové, Mladá Boleslav, Valašské Meziříčí, Opava, Havířov*) bylo vytvořeno 20 poradenských míst, ve kterých vyškolení poradci z řad PMS a občanských poraden poskytují bezplatné služby obětem trestných činů. V rámci dvou měst, Hradec Králové a Havířov, se ověřují nové funkce koordinátorů potřebných služeb pro oběti na základě inspirace praxe Probační služby Anglie a Walesu. Do konce roku 2011 bylo v rámci projektu uskutečněno 1578 kontaktů s 1068 klienty z řad obětí trestných činů. Od 2. 1. 2012 je spuštěna v uvedených 10 městech propagační kampaň na podporu projektu pod názvem: „*My se k Vám zády neotočíme*“. V rámci projektu probíhá také proškolení poradců pro oběti a koordinátorů služeb pro oběti trestné činnosti.

PMS se dále podílí na prevenci vzniku či eskalace domácího násilí v případech nevhodně uložených trestů domácího vězení. Usiluje o předjednávání uložení těchto trestů, kdy se mimo jiné pracovníci PMS soustředí na vztahy v místě bydliště obviněného. PMS již zpracovala více než 858 stanovisek k vhodnosti uložení trestu domácího vězení. PMS prosazuje, aby využití tohoto tzv. institutu předběžného

¹⁶ Pokyn ředitele č. 5/2011, upravující postup při provádění monitoringu odborné praxe probačních a mediačních činností úředníků a asistentů PMS

šetření bylo obligatorní povinností před uložením trestu domácího vězení. Obdobný princip PMS uplatňuje ve spolupráci s Vězeňskou službou ČR v rámci realizace možnosti podmíněného propuštění z výkonu trestu odnětí svobody před uplynutím poloviny trestu (§ 88/2 *trestního zákoníku*), kdy soud jako jednu z povinností může odsouzenému uložit povinnost zdržovat se v určené době ve svém obydlí nebo v jeho části (§ 89/1 *tr. zákoníku*).

PMS dále věnuje mimořádnou pozornost práci s pachateli závažné trestné činnosti¹⁷, ke které patří také týrání osoby žijící ve společném obydlí. Probační úředníci věnují těmto případům zvýšenou pozornost, spolupracují s dalšími odborníky a mají možnost využití intervize či supervize.

PMS nadále realizuje již první aktivity v rámci tzv. *Systému dalšího vzdělávání*, který je dobrovolnou nástavbou nad povinným vzděláváním úředníků a asistentů PMS a umožňuje rozvoj specializací pracovníků PMS na určité agendy, oblasti činnosti. Podmínkou pro zařazení do systému je absolvování tří seminářů, z nichž jeden je výhradně cílen na práci s oběťmi trestné činnosti.

Pro následující období PMS podala v rámci *Operačního programu Lidské zdroje a zaměstnanost* projekt s názvem „Proč zrovna já?“ (*rozvoj programů RJ pro oběti trestných činů*), jehož cílem je podpora obětí trestných činů při vyrovnávání se s traumatickým zážitkem trestného činu, při obnově pocitu bezpečí, integrity a důvěry ve spravedlnost. Projekt bude dále rozvíjet služby pro oběti trestných činů a rozšiřovat jejich síť. Konkrétně se jedná o lokality: Ostrava, Opava, Frýdek-Místek, Havířov, Karviná, Hradec Králové, Svitavy, Šumperk, Náchod, Pardubice, Brno, Uherské Hradiště, Zlín, Vsetín, Olomouc, České Budějovice, Žďár nad Sázavou, Pelhřimov, Jihlava, Třebíč, Plzeň, Karlovy Vary, Rokycany, Mladá Boleslav, Písek, Ústí n.L., Děčín, Rumburk, Liberec, Most. Plánovanými aktivitami jsou např.: internetové poradenství, telefonické poradenství, osobní poradenství, doprovázení, restorativní skupinové konference, multitýmy pro oběti, monitoring problémů obětí. Projekt zahrnuje také vzdělávací kurzy pro poradce pro oběti trestných činů a pro koordinátory služeb pro oběti trestných činů.

Ministerstvo vnitra

Dne 1. ledna 2009 nabyl účinnosti zákon o policii, který přinesl v oblasti domácího násilí novinky vycházející z poznatků nashromážděných během aplikace dosavadní úpravy.

Nová úprava vykazání v zákoně o policii přinesla rozšíření ochrany ohrožené osoby o zákaz styku pro násilnou osobu, a zejména odformalizovala postup policie při vykazání tím, že jej vyňala z režimu správního řízení a ponechala jej pouze jako výkon faktického oprávnění policisty po zhodnocení, zda byly splněny zákonné podmínky.

Po tříletém období aplikaci této změny lze konstatovat, že spolu s dalšími faktory jako je četnost školení a úprava interních aktů řízení, byla tato změna jedním z hlavních předpokladů postupného zvyšování počtu vykazání v České republice, což dokládají i dostupné statistické údaje.

Ministerstvo vnitra se rovněž účastnilo legislativních příprav dvou zásadních dokumentů v oblasti domácího násilí a stalkingu, a to Úmluvy Rady Evropy o

¹⁷ Pokyn ředitele č. 2/2010 upravující postup úředníků a asistentů PMS v oblasti výkonu dohledu nad pachateli násilných trestných činů

prevenci a potírání vůči ženám a domácímu násilí, která upravuje specifický postup vůči obětem a pachatelům domácího násilí ve všech odvětvích života společnosti. Tato Úmluva byla podepsána 11. května 2011 v Istanbulu. ČR zatím Úmluvu nepodepsala ani neratifikovala¹⁸.

Plénem Evropského parlamentu schválilo evropský ochranný příkaz. EP svým usnesením ze dne 13. prosince 2011 podpořil přijetí *směrnice Evropského parlamentu a Rady o evropském ochranném příkazu*. Nová legislativa se má týkat rozšíření ochrany obětí trestných činů napříč členskými státy EU (např. pokud se oběť trestného činu požívající ochrany v jednom členském státě přestěhuje do státu jiného). Předmětem ochrany mají být například oběti domácího či sexuálního násilí, únosů, stalkingu, oběti, na které byl spáchán pokus o vraždu apod., a je nutné je chránit před potenciálním dalším útokem. Účelem by mělo být zajistit přijetí příslušných ochranných opatření v případech domácího násilí nebo stalkingu ve prospěch ohrožených osob, které potřebují cestovat mezi členskými státy Evropské Unie. Návrh směrnice o evropském ochranném příkazu vyšel z podnětu 12 členských států EU, Belgie, Bulharska, Estonska, Španělska, Francie, Itálie, Maďarska, Polska, Portugalska, Rumunska, Finska a Švédska. Na národní úrovni je dokument v gesci resortu spravedlnosti.

V dubnu 2011 schválila vláda ČR usnesením č.262 **Národní akční plán prevence domácího násilí na léta 2011-2014**. Tento koncepční materiál zahrnuje všechny závažné oblasti problematiky domácího násilí (pomoc a podpora obětí, práce s dětmi jako svědky DN, vzdělávání odborníků, práce s násilnou osobou včetně legislativních změn). Ministerstvo vnitra je ve spolupráci s Úřadem vlády koordinátorem tohoto akčního plánu. Souhrnná zpráva o plnění úkolů akčního plánu za rok 2011 bude vládě ČR předložena ve III.Q. t.r.

V roce 2011 byla zřízena pracovní skupina k **přípravě koncepce práce s násilnou osobou**, jejímiž zástupci jsou pracovníci PMS, Policie ČR, intervenčních center a další odborníci, kteří se věnují této oblasti. Cílem PS jsou úkoly v oblasti změny legislativy, možnosti účasti v terapeutickém programu, zapojení PMS, vzdělávání odborníků a vytvoření standardů pro práci s agresory, dále pak využívání stávajících prostředků (např. kurátoři pro dospělé, probační úředníci, OSPOD, psychologové rodinných a manželských poraden atd.). Skupina se sešla během roku několikrát a bude ve své činnosti nadále pokračovat.

Vzdělávání a osvěta

OPK se podílí na vzdělávání policistů i pracovníků justice v problematice domácího násilí, zejména formou osvětových a informačních aktivit. Zástupkyně OPK se pravidelně účastní jednání Výboru pro prevenci domácího násilí při Radě vlády pro rovné příležitosti a také konferencí a seminářů v zahraničí.

V návaznosti na jeden z úkolů uvedeného akčního plánu, uspořádalo Ministerstvo vnitra v listopadu 2011 **odbornou konferenci k problematice Nebezpečného pronásledování**, které se zúčastnilo cca 90 účastníků, a to policistů, policejních psychologů, pracovníků pomáhajících organizací, intervenčních center, soudců i státních zástupců. Přednášejícími byli odborníci z řad policejních psychologů, intervenčních center a justice. Prezentace přednášejících dostali všichni

¹⁸ K datu 19. prosince 2011 byla Úmluva ratifikována 18 státy Rady Evropy.

účastníci konference a jsou také k dispozici na stránkách MV (<http://www.mvcr.cz/clanek/ministerstvo-vnitra-usporadalo-konferenci-o-stalkingu.aspx>).

Ministerstvo vnitra ve spolupráci s Policejním prezidiem ČR, konkrétně s odborem řízení lidských zdrojů - oddělení vedoucího psychologa a s ředitelstvím pořádkové policie realizovalo **pilotní projekt týkající se práce s násilnou osobou v případech domácího násilí**. Do projektu byli zapojeni policejní psychologové a pracovníci Linky pomoci PP ČR. Zejména v případech, kdy dochází k vykázaní násilné osoby, zprostředkují pracovníci Linky pomoci vykázanému kontakty na pomáhající organizace a speciální programy pro práci s agresí poskytované externími neziskovými organizacemi. Záleží poté na vykázaném, zda této nabídce využije.

Součástí pilotního projektu bylo školení policejních psychologů v problematice domácího násilí se zaměřením na práci s násilnou osobou. Dvoudenní školení se uskutečnilo v květnu 2011 v prostorách VPŠ v Praze-Hrdlořezích a zúčastnilo se ho 19 policejních psychologů z Prahy, Středočeského kraje, Ústeckého kraje a Královéhradeckého kraje. Školení zorganizoval OPK MV ve spolupráci s metodickým pracovištěm PP. Lektory byli pracovníci PČR a externích organizací z příslušných regionů. Pracovníci Linky Pomoci PP ČR se v rámci pilotního projektu také účastnili stáží v externích organizacích a intervenčních centrech, kde získali informace o práci s násilnou i ohroženou osobou.

Součástí pilotního projektu byly také informační kartičky a seznam organizací, které poskytují další služby a poradenství. Tyto materiály jsou k dispozici na webových stránkách MV a intranetu policie, rovněž byly v tištěné podobě distribuovány policii, nevládním organizacím a dalším partnerům. Na základě vyhodnocení bude v pilotním projektu MV ve spolupráci s partnery částečně pokračovat, a to především v nastavení pravidel pro zprostředkování nabídky služeb násilné osobě po vykázaní či v případech domácího násilí.

V letošním roce byly pro informační, lektorské a další preventivní aktivity vyrobeny plakáty k problematice domácímu násilí: STOP DOMÁCÍMU NÁSILÍ, a to ve 3 variantních podobách. MV pravidelně aktualizuje webové stránky resortu týkající se této problematiky.

Evropský komunitární program DAPHNE

Republikový výbor, konkrétně Ministerstvo vnitra vede rovněž agendu spojenou s komunitárním programem EU DAPHNE. Jedná se obecně o program zaměřený na prevenci všech forem násilí a podporu obětí a rizikových skupin (dětí, mládeže a žen). Za účelem osvěty se zástupkyně MV pravidelně zúčastňuje veletrhů komunitárních programů v regionech ČR a seznamuje odbornou i širší veřejnost s programem DAPHNE. Odbor prevence kriminality MV je kontaktním místem pro zprostředkování informací (aktuálně běží Daphne III pro léta 2007-2013). Na rok 2010 - 2011 byly vyhlášeny tři typy projektů: specifické nadnárodní projekty, podpora aktivit nevládních i dalších organizací a vlastní iniciativy Evropské komise. Více na webu MV (Bezpečnost a prevence) a www.ec.europa.eu/justice.

Dotační politika

V rámci dotačního titulu ***Prevence domácího násilí s důrazem na práci s násilnou osobou***“ byly v roce 2011 podpořeny tři nestátní neziskové organizace, a to: ADRA Hradec Králové, Diakonie Praha ČCE, Persefona o.s., v celkové výši **1.110.000,- Kč**. Závěry z podpořených projektů jsou zveřejněny na webu MV. Pro rok 2012 byl opět vyhlášen uvedený dotační titul a 1. kolem výběrového řízení prošlo 10 projektů, které zhodnotí dále dotační komise. Výsledky budou známy do konce I. pol. 2012.

OPK MV finančně podporuje nestátní neziskové organizace, které se zaměřují na problematiku DN a také v rámci městské a krajské úrovně prevence kriminality města či kraje, které realizují specifické projekty. V roce 2011 to byl např. projekt Krajského úřadu Zlínského kraje **„Nepřehlížejme domácí násilí“** (www.kr-zlinsky.cz/domacinasil) změřený zejména na vzdělávání různých cílových skupin (policisté, soc.pracovníci, lékaři, kněží, pedagogičtí a výchovní pracovníci atd.)

Policie České republiky

Metodická opatření PČR

Pro tuto oblast stále platí závazný pokyn č. 166/2009, o provádění vykazování. Ke sjednocení praktických postupů policistů při vykazování bylo dne 15. 12. 2011 vydáno společné stanovisko odboru bezpečnostní politiky MV¹⁹ a ředitelství služby pořádkové policie Policejního prezidia České republiky. Policisté řešící případy domácího násilí mají na intranetových stránkách k dispozici jak manuál k postupu, tak i všechny potřebné vzory písemností a dokumentů (dotazník SARA). Ke statistickému vykazování domácího násilí se do konce roku 2010 používal výhradně nadstavbový modul „DOMÁCÍ NÁSILÍ“ v rámci informačního systému ETŘ. Od 1. ledna 2011 byl zaveden jiný způsob statistického vykazování (automaticky generované měsíční hlášení ze systému ETŘ). Než bude možno objektivně vyhodnotit fungování nově zaváděného postupu, budou příslušná data vkládána zároveň do nadstavbového modulu, poté bude tento modul zrušen.

Je zřejmé, že na rostoucím počtu vykazování má podíl zejména masivní proškolení policistů v loňském roce a proškolení dalších policistů-lektorů. Dalším faktorem je pak podstatné usnadnění práce policistů v souvislosti s vydáním shora uvedeného závazného pokynu policejního prezidenta č.166/2009 a z něho vycházející metodiky. Policisté rovněž velmi oceňují praktickou pomůcku v podobě výjezdových desek, kterou byli vybaveni v rámci projektu Domácí násilí 2009.

V roce 2011 jsme pokračovali v budování a podpoře systému psychologické pomoci obětem, jehož základním kamenem jsou skupiny krizové intervence zřízené na úrovni krajských ředitelství policie. Krizoví interventi jsou průběžně speciálně školeni pro přímou krizovou intervenci i pro telefonickou podporu. V současnosti Policie České republiky disponuje 299 krizovými interventy, kteří v roce 2011 poskytli krizovou intervenci v rámci 1004 událostí, z čehož bylo 73 událostí týkajících se případů domácího násilí. Ve skutečnosti je těchto intervencí více, jelikož ne vždy je již při prvotním zásahu zřejmá právní kvalifikace protiprávního jednání. Pokud se policisté pracující v terénu setkají s případem domácího násilí, tak prostřednictvím

¹⁹ Odbor bezpečnostní politiky vydal v průběhu roku 2011 další 3 stanoviska.

operačního střediska za využití komunikačního systému Dispečer – Maják 158 při zápisu této události do systému dojde k automatickému odeslání SMS zprávy se základními informacemi k případům vybraným uživatelům, tedy i např. psychologům, kteří s policisty spolupracují.

Vzdělávání PČR

Dne 15.3.2011 byla mezi Policií České republiky a Asociací pracovníků intervenčních center ČR uzavřena dohoda o vzájemné spolupráci a školení policistů v oblasti domácího násilí. Na jejím podkladě intervenční centra spolupracují s jednotlivými krajskými ředitelstvími policie a to zejména v oblasti vzájemného předávání poznatků a zkušeností, proškolení policistů, porovnávání statistických údajů, rozšíření katalogu možných opatření. V průběhu roku 2011 se postupně na vyšší policejní škole v Praze začaly realizovat dva vzdělávací kurzy pro policisty, do kterých byla začleněna problematika domácího násilí, nebezpečného pronásledování a krátkodobé ochrany. V roce 2011 bylo v této problematice **proškoleno 3730 policistů**, nejvíce v kraji Jihočeském, Jihomoravském a v Praze.

Problematika domácího násilí je pro potřeby vzdělávání příslušníků PČR zapracovaná průřezově do školních vzdělávacích programů ve všech policejních školách MV, a to Vyšší policejní školy a střední policejní školy MV v Holešově a Vyšších policejních škol MV v Praze, Brně, Jihlavě a v Pardubicích a Školského účelového zařízení MV v Praze - Ruzyni. Problematika je včleněna především do základní odborné přípravy, ale i do specializačních kurzů. Jedná se o Základní odbornou přípravu pro příslušníky Policie ČR - společné minimum bez specializace, Základní odbornou přípravu pro SKPV - absolventi VŠ a VOŠ a Základní odbornou přípravu policistů služby pořádkové a dopravní policie (pro služební místa ve 3. a 4. tarifní třídě).

Cílem vzdělávání je předat policistům základní informace o problematice domácího násilí, umět rozpoznat oběť domácího násilí. Snahou je nejen vytvářet u studujících potřebné návyky, ale i ovlivňovat jejich postoje. Veškerá realizovaná výuka vychází ze základních vzdělávacích cílů zadaných Policejním prezidiem ČR.

Specializované vzdělávání policistů v domácím násilí probíhá především v kurzech „Řešení domácího násilí“ a „Ochrana před domácím násilím-lektor“ pořádané VPŠ MV v Praze.

Problematika domácího násilí je také součástí výuky ve **čtyřletém maturitním studiu** ve VPŠ a SPŠ MV v Holešově v předmětech „Právo“, „Kriminalistika“, „Občanská nauka“, „Společenskovední seminář“, „Informační a komunikační technologie“.

V rámci **základní odborné přípravy** se dotčená problematika vyučuje především v předmětech „Trestní právo“, „Ústavní právo“, „Rodinné právo“, „Kriminalistika“, „Služba pořádkové policie“, „Komunikace a policejní etika“, „Sociálně patologické jevy“, „Viktimologie“. Problematika domácího násilí je v jednotlivých předmětech vyučována v teoretické úrovni a spíše průřezově, jako součást dalších problematik.

V rámci **vyššího odborného vzdělání** se problematika domácího násilí promítá do vzdělávacího programu „Přípravné trestní řízení“ v modulu Ústava ČR a Listina základních práv a svobod. V rámci vzdělávacího programu „Bezpečnostně právní činnost“ je problematika obsahem povinných modulů „Trestní právo“, „Policejní

činnost“, „Kontrola kriminality“, „Kriminologie“, „Kriminalistika“, „Psychologie“, „Domácí násilí“, „Komunikace a policejní etika“. Dále je zapracována do vzdělávacího programu „Dopravně bezpečnostní činnost“, kde je vyučována v modulech „Profesní etika“, „Sociologie pro dopravní policii“ a „Vybrané sociálněpatologické jevy“.

Vzdělávání v oblasti boje proti domácímu násilí bylo podporováno také prostřednictvím mezinárodních vzdělávacích aktivit v rámci CEPOL. Ve dnech 6. - 8.7. 2011 se konal v Portugalsku kurz „Domestic Violence“, kterého se za ČR zúčastnil zástupce územního odboru České Lípy KŘ PČR Libereckého kraje.

Osvětové a informační aktivity PČR

V září 2011 zahájilo MŘ Policie ČR Ostrava 2. ročník mediální kampaně „**Místo činu? Domov!!!**“ Důvodů této aktivity je hned několik. Argumentem mohou být například statistické údaje. Ostravsko patří dlouhodobě k teritoriím s největším počtem vykázaných osob. Od roku 2007 do 2010 bylo v České republice vykázáno celkem 3377 osob. Ostravští policisté za tyto čtyři roky vykázali z domovů 152 násilných osob, což je větší počet vykázaných než v celém kraji Plzeňském, Královohradeckém a v kraji Vysočina. I ve srovnání se sousedními teritorii Ostrava výrazně dominuje počtem vykázaných osob. V roce 2007 vykázali ostravští policisté 47 osob (Opava 13, Nový Jičín 12), v roce 2008 bylo na Ostravsku vykázáno 35 násilníků (Opava 4, Nový Jičín 5), v roce 2009 bylo vykázáno 28 osob (Nový Jičín 9, Opava 7), rok 2010 znamenal vykázání pro 42 násilníků. Dalším důvodem kampaně je také fakt existence speciálního týmu policistů pořádkové policie, realizujících vykázání. Tito specialisté poskytují též poradenství, ve dvou poradenských místech, vzniknuvších nově v roce 2010²⁰.

K informačním publikacím byly v uplynulém roce přidány nové tiskoviny, informační letáky, plakáty, kalendáře, jak nástěnné, tak kapesní. Ostravští policisté započali spolupráci s Centrem sociálních služeb Ostrava, které nabízí v rámci své činnosti poradenství a terapeutickou pomoc osobám násilným/vykázaným.

Ministerstvo zdravotnictví

MZ v minulosti podpořilo několikaletý projekt „terapeutické programy pro pachatele domácího násilí“. Tento projekt byl využit v rámci vzdělávacího kurzu pro pracovníky vězeňské služby. Vzhledem k ukončené spolupráci řešitele s MZ tento projekt nebyl využit v rámci vzdělávacího kurzu pro klinické psychology.

Metodika pro lékaře týkající se problematiky osob/pacientů ohrožených domácím násilím byla uveřejněna již ve Věstníku MZ č. 6/2008.

Pro období 2010/2011 byla mezi MZ a WHO/EURO uzavřena „BCA smlouva (Biennial Collaborative Agreement)“. Jednou z priorit této smlouvy je také prevence úrazů a násilí v rámci „*Naplňování politik podpory zdraví a prevence onemocnění a naplňování programů zaměřených na prevenci násilí a úrazů*“. V rámci této aktivity byl připraven základní vzdělávací modul dle TEACH VIP (violence and injury prevention) users' manual pro potřeby ČR a tento modul byl následně ověřen v praxi (vzdělávací kurz pro odborníky ve dnech 21.-22.6.2011, LF3. UK. Součástí vzdělávacího kurzu je také problematika domácího násilí.).

²⁰ www.policie.cz

Dne 31.5.2011 bylo ustaveno Národní koordinační centrum prevence úrazů násilí a podpory bezpečného prostředí pro děti ve FN Motol, které bude mimo jiné plnit funkci vzdělávacího centra v dané oblasti – včetně oblasti domácího násilí.

Ministerstvo zdravotnictví se v roce 2011 v oblasti prevence domácího násilí zaměřilo zejména na podporu prevence násilí na dětech, v rámci které je řešena také problematika dětí a domácího násilí a dále na podporu pozitivního rodičovství a sociálních vztahů v rodinách s dětmi.

V rámci dotačního programu MZ *„Prevence kriminality“*, *„Péče o děti a dorost“*, *„Národní program zdraví - projekty podpory zdraví“* a *„Programu grantové podpory MZ (dříve program podpory občanských sdružení a humanitárních organizací)“* byly v roce 2011 finančně podpořeny mimo jiné projekty týkající se problematiky dětí a domácího násilí - prevence násilí na dětech a podpory zdravého životního stylu dětí. Pod záštitou MZ a WHO ČR se konal Národní seminář *„Sebevraždy u dětí (Praha 19.11.2011)“*.

V roce 2011 pokračoval pilotní sběr úrazových dat v rámci projektu FN Brno (Národní registr dětských úrazů). Součástí analýzy úrazových dat byly rovněž údaje týkající se násilných úrazů v domácím prostředí, a to včetně vyčíslení ekonomických nákladů.

Ministerstvo zdravotnictví se v roce 2011 podílelo na plnění úkolů vyplývajících z Národní strategie prevence násilí na dětech v ČR na období 2008-2018, Národního akčního plánu k realizaci Národní strategie prevence násilí na dětech v ČR na období let 2009-2010 a přípravě Národního akčního plánu k realizaci Národní strategie prevence násilí na dětech v ČR na období let 2011-2018.

Ministerstvo zdravotnictví v roce 2011 pokračovalo v činnosti Pracovní skupiny MZ pro prevenci násilí na dětech.

V roce 2012 se MZ bude nadále podílet na plnění aktivit v rámci prevence domácího násilí a to se zaměřením na:

- edukaci odborníků v dané oblasti
- sběr úrazových dat v dané oblasti
- podporu příslušných projektů

V roce 2012/2013 budou aktivity MZ v oblasti domácího násilí zaměřeny mimo jiné na oběti sexuálního zneužívání.

Ministerstvo práce a sociálních věcí.

V oblasti sociálních služeb jsou v rámci podpory cílové skupiny obětí domácího násilí dlouhodobě finančně podporovány tyto sociální služby, které s touto cílovou skupinou přicházejí do kontaktu ať už přímo, tak i přeneseně. MPSV v rámci dotačního řízení dále podpořilo kromě intervenčních center i další poskytovatele sociálních služeb, kteří jako svou cílovou skupinu uvádějí „oběti domácího násilí“.

V roce 2011 MPSV poskytlo v I. kole dotací ze státního rozpočtu na zajištění poskytování sociální služby *azylové domy* poskytovatelům sociálních služeb, kteří jsou zapsáni v registru poskytovatelů sociálních služeb, částku ve výši 50 283 000,-

Kč, službám *intervenční centra* ve výši 1 965 000,- Kč. Dotace byla poskytnuta k financování běžných výdajů souvisejících s poskytováním sociální služby *intervenční centrum* v souladu se zpracovaným střednědobým plánem rozvoje sociálních služeb kraje (§101, odst. 1 a 2 zákona o sociálních službách). Je třeba zmínit, že v některých krajích byly služby sociální prevence (intervenční centry, azylové domy aj.) financovány oproti letům předešlým z individuálních projektů.

Co se týče finančních prostředků službám, mezi jejichž převažující cílové skupiny patří právě oběti domácího násilí, byla jim v roce 2011 v rámci dotačního řízení MPSV udělena částka 18 970 000 Kč, z níž bylo reálně užito **18 282 000 Kč**.

Dalším finančním zdrojem pro poskytovatele sociálních služeb, kteří poskytují sociální služby cílové skupině obětí domácího násilí, jsou prostředky ESF, jichž v období let 2007 – 2013 ČR využívá.

MPSV se účastní na celonárodním výzkumu o domácím násilí organizace proFem, o.p.s. v podobě poskytnutí dat získaných od poskytovatelů sociálních služeb, a to konkrétně ze sběru dat v rámci vykazování o poskytovaných sociálních službách a dotačního řízení. Výsledky by měly sloužit k právě k osvětové činnosti a prevenci v oblasti problematiky domácího násilí.

Zákon o sociálních službách ukládá sociálním pracovníkům a pracovníkům v sociálních službách **povinnost dalšího vzdělávání**, kterým si obnovují, upevňují a doplňují kvalifikaci. Tato povinnost je stanovena v rámci minimálně 24 hodin za kalendářní rok a považuje se za prohlubování kvalifikace podle ustanovení §230 zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů. Další vzdělávání se uskutečňuje na základě akreditace vzdělávacích zařízení a vzdělávacích programů udělené ministerstvem na vysokých školách, vyšších odborných školách a ve vzdělávacích zařízeních právnických a fyzických osob. Sociální pracovníci a pracovníci v sociálních službách mohou využívat následujících forem dalšího vzdělávání:

- a) specializační vzdělávání zajišťované vysokými školami a vyššími odbornými školami navazující na získanou odbornou způsobilost k výkonu povolání sociálního pracovníka,
- b) účast v akreditovaných kurzech,
- c) odborné stáže v zařízeních sociálních služeb,
- d) účast na školicích akcích.

Další vzdělávání je také tzv. „uznatelným nákladem“ při žádosti o dotace z dotačního titulu MPSV.

Podmínky registrace všech sociálních služeb stanovených v zákoně o sociálních službách jsou upraveny § 78-84 uvedeného zákona. Pokud žadající organizace splní podmínky stanovené zákonem a zároveň prokáže, že uvedená služba je v souladu se střednědobým krajským plánem rozvoje sociálních služeb, registrující orgán provede registraci dané sociální služby. Registrující orgán provádí také kontrolu plnění registračních podmínek u těch poskytovatelů, kterým bylo

vydáno rozhodnutí o registraci, v souladu s ustanovením § 82a zákona o sociálních službách.

Dne 30. 9. 2011 předložilo MPSV vládě k projednání **návrh zákona, kterým se mění zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, a některé další zákony**, s předpokládanou účinností od 1.7.2012. Součástí návrhu novelizace zákona o sociálně-právní ochraně je i úprava vzájemné informační povinnosti mezi orgány sociálně-právní ochrany dětí a intervenčními centry a dalšími poskytovateli sociálních služeb, kteří poskytují pomoc osobám ohroženým domácím násilím. Konkrétně bude zakotveno, že příslušný orgán sociálně-právní ochrany dětí je povinen poskytnout na žádost intervenčnímu centru údaje, které má k dispozici, o osobě ohrožené násilným chováním pro účely poskytování pomoci této osobě intervenčním centrem podle zákona o sociálních službách. Stejně tak bude orgán sociálně-právní ochrany dětí povinen poskytnout na vyžádání jiných poskytovatelů sociálních služeb údaje, které jsou potřebné pro poskytnutí sociální služby. Z hlediska poskytování informací orgánu sociálně-právní ochrany dětí bude naopak stanoveno, že všichni poskytovatelé sociálních služeb (tj. včetně intervenčních center) jsou povinni sdělit bezplatně na výzvu orgánu sociálně-právní ochrany dětí údaje potřebné pro poskytnutí sociálně-právní ochrany dětí s tím, že je pro tyto účely prolomena povinnost mlčenlivosti poskytovatelů sociálních služeb podle zákona o sociálních službách.

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy splnilo v roce 2011 úkoly vyplývající z Národního akčního plánu prevence domácího násilí na období 2011 – 2014 a zahájilo plnění úkolů na léta 2011-2014.

Pro rok 2011 bylo na MŠMT klíčovou aktivitou z NAP DN vzdělávání pedagogických pracovníků, zejména učitelů a vychovatelů v oblasti domácího násilí. Tento cíl naplňovaly tři vzdělávací akce, kterých se celkem zúčastnilo 172 pedagogických pracovníků, především z mateřských a základních škol z různých krajů.

Jednalo se o následující akce:

- 1) Vzdělávací program *„Krizová intervence aneb Jak neztratit půdu pod nohama“*,
- 2) Seminář *„Problematika psychického a fyzického týrání dětí“*,
- 3) Celorepublikový seminář *„Podpora multidisciplinární spolupráce v problematice ochrany dítěte na místní úrovni, ale i v celorepublikovém a mezinárodním kontextu“*.

Ad 1) Krize jsou nedílnou součástí našeho života a rozhodně se nevyhýbají ani školnímu nebo domácímu prostředí. Obsah programu je rozdělen do 4 částí:

- I. Krize – charakteristika, vymezení krizového stavu, příčiny krize, průběh a časový rámec krize.
- II. Krizová intervence – vedení rozhovoru s jedincem v krizi, inventář rozhovoru, jeho fáze, techniky krizové intervence, indikace v kontextu školního prostředí.

III. Krizová intervence u dětí a mládeže, východiska a determinanty v krizové práci s dítětem a pubescentem.

IV. Práce s rodinou v krizi v kontextu školy - vývojové fáze rodiny, specifika krizové intervence s rodinou. Seznámení s technikami krizové intervence a jejich adekvátním využitím v práci se žákem a rodinou.

Ad 2) Každý pedagog se může setkat s žákem, který je vystaven některé z forem týrání. Často je obtížné takové dítě rozpoznat.

Obsahem semináře bylo proto seznámení se s charakteristikami a podobami fyzického a psychického týrání, projevy chování postižených dětí, definice syndromu CAN a dalšími poznatky o problematice rodinného prostředí a domácího násilí. Zvláštní pozornost byla věnována praktickým postupům řešení při podezření na fyzické či psychické týrání, včetně legislativního rámce (např. ohlašovací povinnost), spolupráci s odborem sociálně právní ochrany dětí a spolupráci s policií. Součástí semináře byly i ilustrativní kazuistiky a diskuse na základě konkrétních dotazů účastníků.

Ad 3) XIII. celorepublikový seminář s mezinárodní účastí, doplněný aktivními workshopy s možností diskuse za účasti českých a zahraničních odborníků z oblasti školství, zdravotnictví, justice, policie, sociální, preventivní a následné péče. Téma XIII. ročníku bylo „Podpora multidisciplinární spolupráce v problematice ochrany dítěte na místní úrovni, ale i v celorepublikovém a mezinárodním kontextu“.

Seminář je připravován ve spolupráci s Česko-Britskou nadací "Prevence krize v rodině" se sídlem v Leedsu v Anglii, MPSV ČR, MŠMT ČR, Policejním prezídiem ČR, Národním institutem pro další vzdělávání, KÚ Zlínského kraje a společností FILMFEST, s.r.o.

Další klíčovou aktivitou MŠMT v roce 2011 bylo zahájení prací na revizi rámcových vzdělávacích programů pro základní vzdělávání (RVP ZV). Při revizi RVP ZV budou nadále zohledňovány i úkoly MŠMT v NAP DN zejména o úkol 4.1 Využití stávajících materiálů, jejich doplnění, resp. vytvoření koncepce a metodiky v oblasti DN – doplnění RVP o problematiku domácího násilí na všech stupních vzdělávání a metodika zařazení prevence do příslušných vzdělávacích oblastí na ZŠ a SŠ.

Jedná se následující vzdělávací oblasti:

a) Vzdělávací oblast „Člověk a jeho svět“

V tematickém okruhu *Lidé kolem nás* si žáci postupně osvojují a upevňují základy vhodného chování a jednání mezi lidmi, uvědomují si význam a podstatu tolerance, pomoci a solidarity mezi lidmi, vzájemné úcty, snášenlivosti a rovného postavení mužů a žen. Poznávají, jak se lidé sdružují, baví, jakou vytvářejí kulturu. Seznamují se se základními právy a povinnostmi, ale i s problémy, které provázejí soužití lidí, celou společnost nebo i svět (globální problémy).

Cílové zaměření vzdělávací oblasti

- poznávání a chápání rozdílů mezi lidmi, výchova ke kulturnímu a tolerantnímu chování a jednání na základě společně vytvořených a přijatých nebo obecně uplatňovaných pravidel soužití, k plnění povinností a společných úkolů;
- samostatné a sebevědomé vystupování a jednání, efektivní, bezproblémová a bezkonfliktní komunikace i v méně běžných situacích, poznávání a ovlivňování své jedinečnosti (možností a limitů);

Očekávané výstupy - 1. stupeň ZŠ

Žák

- rozlišuje blízké příbuzenské vztahy v rodině, role rodinných příslušníků a vztahy mezi nimi;
- vyjádří na základě vlastních zkušeností základní vztahy mezi lidmi, vyvodí a dodržuje pravidla pro soužití ve škole, mezi chlapci a dívkami, v rodině, v obci (městě);
- rozlišuje základní rozdíly mezi jednotlivci, obhájí při konkrétních činnostech své názory;
- rozpozná ve svém okolí jednání a chování, která se už tolerovat nemohou a která porušují základní lidská práva nebo demokratické principy.

b) vzdělávací oblast „Člověk a zdraví“

Svým vzdělávacím obsahem bezprostředně navazuje na obsah vzdělávací oblasti Člověk a jeho svět. Žáci si upevňují hygienické, stravovací, pracovní i jiné zdravotně preventivní návyky, rozvíjejí dovednosti odmítat škodlivé látky, předcházet úrazům a čelit vlastnímu ohrožení v každodenních i mimořádných situacích. Rozšiřují a prohlubují si poznatky o rodině, škole a společenství vrstevníků, o přírodě, člověku i vztazích mezi lidmi a učí se tak dívat se na vlastní činnosti z hlediska zdravotních potřeb a životních perspektiv dospívajícího jedince a rozhodovat se ve prospěch zdraví.

Cílové zaměření vzdělávací oblasti

- poznávání člověka jako biologického jedince závislého v jednotlivých etapách života na způsobu vlastního jednání a rozhodování, na úrovni mezilidských vztahů i na kvalitě prostředí
- získávání základní orientace v názorech na to, co je zdravé a co může zdraví prospět, i na to, co zdraví ohrožuje a poškozuje
- propojování činností a jednání souvisejících se zdravím a zdravými mezilidskými vztahy se základními etickými a morálními postoji, s volným úsilím atd.

c) Vzdělávací oblast „Člověk a společnost“

Žák

- zhodnotí a na příkladech doloží význam vzájemné solidarity mezi lidmi, vyjádří své možnosti, jak může v případě potřeby pomáhat lidem v nouzi a v situacích ohrožení;
- uplatňuje vhodné způsoby chování a komunikace v různých životních situacích, případné neshody či konflikty s druhými lidmi řeší nenásilným způsobem;
- objasní potřebu tolerance ve společnosti, respektuje kulturní zvláštnosti i odlišné názory, zájmy, způsoby chování a myšlení lidí, zaujímá tolerantní postoje k menšinám;
- rozpoznává netolerantní, rasistické, xenofobní a extremistické projevy v chování lidí a zaujímá aktivní postoj proti všem projevům lidské nesnášenlivosti;
- rozpoznává projevy záporných charakterových vlastností u sebe i u druhých lidí, kriticky hodnotí a vhodně koriguje své chování a jednání;

- popíše, jak lze usměrňovat a kultivovat charakterové a volní vlastnosti, rozvíjet osobní přednosti, překonávat osobní nedostatky a pěstovat zdravou sebedůvěru;
- přiměřeně uplatňuje svá práva a respektuje práva a oprávněné zájmy druhých lidí, posoudí význam ochrany lidských práv a svobod;
- rozpozná protiprávní jednání, rozliší přestupek a trestný čin, uvede jejich příklady.

MŠMT bude kromě pokračování v plnění úkolů z NAP DN v následujícím roce uplatňovat požadavek, aby v rámci prioritních témat dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků v oblasti „Primární prevence sociálně patologických jevů“ bylo trvale zařazeno také vzdělávání v oblasti prevence domácího násilí.

Statistické údaje

Informace o případech domácího násilí, které se dostaly až do evidence orgánů činných v trestním řízení a které jsou předmětem monitoringu (skutečný počet případů je mnohonásobně vyšší), jsou vymezeny rozsahem statistických údajů, které jednotlivé orgány činné v trestním řízení sledují. Statistické ukazatele byly rozšířeny tak, aby byly dostupné informace nejen o průběhu trestního řízení, ale i o socio-demografických charakteristikách násilných a ohrožených osob a jejich vzájemném vztahu. Nově je v policejních a soudních statistikách od roku 2010 sledován též trestný čin Nebezpečné pronásledování dle ustanovení § 354 trestního zákona (grafy viz příloha č.3).

Ze statistických listů soudů a státních zastupitelství, zpracovávaných dosud jen s ohledem na osobu pachatele, nikoli na osobu oběti, lze zjistit, kolik osob bylo stíháno, obžalováno, odsouzeno, jakého pohlaví byl pachatel, popř. zda se jednalo o osobu mladistvou. Navíc - pro statistické sledování trestného činu Týrání osoby žijící ve společném obydlí podle §199 TZ byl uveden v roce 2007 do praxe program umožňující sledovat - vedle trestněprávních aspektů - i vztah mezi obětí a pachatelem, tj. manželé, bývalí manželé, druh-družka, mezigenerační vztahy, popř. osoby vzájemně cizí, pouze obývající společné obydlí.

Dalším zdrojem poznatků o výskytu domácího násilí v populaci České republiky jsou statistická data ze správního řízení ve věcech přestupků proti občanskému soužití podle § 49 odst.1 písm. a), c), e) zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích. Získané informace nasvědčují tomu, že ublížení na cti, vyhrožování újmou na zdraví, drobná újma na zdraví, hrubé jednání a schválnosti provázejí soužití v řadě domácností s nezletilými dětmi. Současná úprava přestupkového řízení znemožňuje takové domácí násilí mezi osobami blízkými účinně řešit a tím také výskytu efektivně předcházet. Aktuální informace k problematice domácího násilí jsou předávány pracovníkům přestupkové agendy při krajských úřadech ČR v rámci konzultačního dne, který každoročně pořádá odbor všeobecné správy MV.

Činnost nestátních neziskových organizací.

KOORDONA – Koalice organizací proti domácímu násilí

KOORDONA, neboli „Koalice neziskových organizací proti domácímu násilí“, byla založena dne 25.11.2004 v Praze jako volné sdružení organizací zabývajících se právy žen v kontextu násilí na ženách a domácího násilí. Cílem Koordony je zejména napomoci účinné spolupráci neziskových organizací hájících ženská práva a vystupujících proti násilí na ženách a domácímu násilí, koordinovat a standardizovat pomoc obětem domácího násilí a prosazovat systémové změny v oblasti domácího násilí, násilí na ženách a ženských práv vůbec.

Důležité události v KOORDONĚ v roce 2011

- Koordona v lednu 2011 vydala společný materiál ke střídavé péči o děti v rodinách po rozchodu.
- Koordona ocenila, že 13. 4. 2011 vláda schválila Národní akční plán prevence domácího násilí na léta 2011–2014 a i nadále intenzivně spolupracuje na jeho plnění.
- Koordona v roce 2011 spolupracovala a spolupracuje i v roce 2012 s organizací OPU, o.p.s. na projektu v rámci evropského programu DAPHNE týkající se problematiky domácího násilí v rodinách cizinců a cizinek.

Aktivity jednotlivých členských organizací KOORDONY

ACORUS, o. s. poskytuje osobám ohroženým domácím násilím komplexní odbornou pomoc směřující k překonání nepříznivé sociální situace a k začlenění do běžného života bez přítomnosti násilí. ACORUS provozuje tři registrované sociální služby, azylový dům odborné sociální poradenství a krizovou pomoc. Dalšími provozovanými aktivitami jsou byty následné pomoci, vzdělávání odborných pracovníků, preventivní aktivity ve školách a publikační činnost. Mezi publikační činnost v roce 2011 patří:

- BEDNÁŘOVÁ, Zdena, MACKOVÁ, Kateřina, WÜNSCHOVÁ, Petra, BLÁHOVÁ, Kateřina. Domácí násilí. Zkušenosti z poskytování sociální a terapeutické pomoci ohroženým osobám. 1. vyd. Praha : Acorus o. s., 2009. 92 s. ISBN 978-80-254-5422-0 - dotisk 2011
- BEDNÁŘOVÁ, Zdena. Ekonomická situace obětí domácího násilí v době krize. In *FEMA feministický magazín*. 2011, č.3/jaro, s. 10 – 11.

Během roku 2011 uskutečnili 10 akreditovaných kurzů, jichž se zúčastnilo 140 lidí. Dále uskutečnili 17 jiných přednášek, kterých se zúčastnilo 370 lidí. Během roku zrealizovali 20 preventivních besed v 7 školách, jichž se zúčastnilo 432 studentů.

Poradna ELPIS Třinec

Posláním zařízení Slezské diakonie – Poradny ELPIS Třinec je poskytování pomoci, podpory a individuálního provázení obětem domácího násilí, týrání a zneužívání a osobám s problémy v mezilidských vztazích a rodinných krizích, na základě křesťanských hodnot.

Poskytujeme pomoc při zajištění základních lidských práv – zejména práva na respektování lidské důstojnosti a usilujeme o to, aby si uživatelé na základě získaných informací uvědomovali vlastní situaci, nacházeli a realizovali její řešení a přijali zodpovědnost za vlastní rozhodnutí a život. Svou práci zaměřujeme také na to,

aby jednotlivci dokázali násilnické vztahy jako takové rozpoznat dříve, než se stanou oběťmi.

Uživatelé za rok 2011 využili 7 x bezplatného právního poradenství, 8 x bezplatného psychologického poradenství a 98 x sociálního poradenství.

Za rok 2011 poradna realizovala celkem 8 preventivních seminářů na téma domácí násilí na základních a středních školách a v Nemocnici Třinec – Sosna (příspěvková organizace). Tři z těchto seminářů byly realizovány ve spolupráci s městskou a státní policií.

Poradna ELPIS Třinec za rok 2011 realizovala a účastnila se těchto akcí pro veřejnost: Den pro rodinu, Den sociálních služeb, Veřejnou sbírku a Vánoční dobročinný bazar.

Magdalenium, o. s. je provozovatelem registrovaných sociálních služeb AD - zařízení Helena a AD Magdalenium, azylových domů s utajenou adresou. Cílovou skupinou jsou ženy - oběti domácího násilí (bezdětné i s dětmi). Uživatelkám poskytujeme základní sociální poradenství, právní a psychologické poradenství. Nezbytnými doplňkovými službami jsou doprovody, videotrénink interakcí, volnočasové aktivity, canisterapie, aj. Od 1.9.2011 došlo k rozšíření registrované sociální služby a současná kapacita je 37 lůžek. Pro školy či instituce nabídka přednášek o domácím násilí.

OBČANSKÁ PORADNA NYMBURK, o.s., Intervenční centrum Nymburk

Posláním Občanské poradny Nymburk je poskytování rad, informací a pomoc všem lidem, kteří se dostali do nepříznivé sociální situace nebo jim taková hrozí, neznají svá práva a povinnosti, dostupné služby nebo nejsou schopni vyjádřit své potřeby a hájit své oprávněné zájmy. Občanská poradna Nymburk, o.s. má nyní zaregistrovány tři sociální služby: Občanská poradna, Intervenční centrum Nymburk a Centrum pro pomoc obětem.

Posláním **Intervenčního centra Nymburk** je poskytovat přechodnou odbornou pomoc a nehmotnou podporu osobám ohroženým domácím násilím zejména ve Středočeském kraji. V rámci Krajského programu prevence kriminality Středočeského kraje v roce 2011 realizovalo intervenční centrum ve spolupráci s městy Poděbrady a Milovice projekty, které navazují na úspěšné pilotní projekty z let minulých. Jejich hlavními aktivitami bylo poskytování osobního poradenství obětem domácího násilí a osobám ohroženým domácím násilím a realizace besed a přednášek pro žáky Základní školy a Mateřské školy Milovice zaměřených na prevenci kriminality. IC v souvislosti s těmito projekty rovněž organizovalo setkání u „kulatého stolu“, kterého se účastnily zástupci organizací a subjektů působících v těchto městech a jejich okolí. Zmiňovaná setkání byla intervenčním centrem zorganizovaná při příležitosti 25. listopadu, na který připadá Mezinárodní den boje proti násilí na ženách.

V roce 2011 organizovalo intervenční centrum v rámci mezioborové spolupráce 4 setkání interdisciplinárního týmu ve městech Kolín (3x) a Mladá Boleslav (1x). Vedoucí pracovnice IC se aktivně účastní komunitního plánování města Nymburk.

proFem op.s.

Poskytuje sociálně právní poradenství v Praze, od října 2010 také v Příbrami. Od června 2011 službu rozšířila o službu intervenční centrum v Příbrami. V průběhu roku 2011 poskytla poradenství 220 klientům a klientkám, 22 ženám poskytla právní zastupování. V rámci intervenčního centra poskytla služby při 6 vykazání, navázala interdisciplinární spolupráci s policií, státním zastupitelstvím, oddělením prevence kriminality města a ostatními neziskovými organizacemi. Také uskutečnila již 2 společná interdisciplinární setkání.

V listopadu zorganizovala v Rakouském kulturním fóru v Praze kulatý stůl: „**V ČR se domácí násilí (ne-)řeší!?...aneb dosud neřešené nebo nedostatečně řešené aspekty domácího násilí**“. V průběhu roku připravila 3 setkání na téma „**Problematika domácího násilí a jeho právní aspekty**“ pro dobrovolnice proFem i veřejnost, kterých se zúčastnilo 21 zájemkyň. Zahájila pilotní studii, která se zabývá ekonomickými dopady domácího násilí na Českou republiku. Její výsledek by měl být zveřejněn v červnu 2012.

Most k životu o.p.s.

Most k životu o.p.s. provozuje již od roku 2000 azylový dům pro ženy a matky s dětmi v krizi v Trutnově, přednostně se věnuje obětem domácího násilí. Jako člen interdisciplinárního týmu se podílí na řešení problematiky domácího násilí v Královéhradeckém kraji.

Rosa – centrum pro týrané a osamělé ženy je nestátní nezisková organizace, která se ve své činnosti zaměřuje na přímou komplexní pomoc ženám – obětem domácího násilí a jejich dětem a na prevenci tohoto jevu. Má registrované tyto služby: informační a poradenské centrum ROSA, telefonickou krizovou pomoc a azylové ubytování.

Rosa zrealizovala celoroční akci **STOPNASILI: CZ na školách**. Základním cílem projektu byla a je preventivní ochrana před různými formami násilí, ke kterému jsou zneužívány nejmodernější komunikační prostředky, eliminace dopadů dalších podob násilí (domácí a partnerské násilí) se kterými se setkávají mladí lidé. V roce 2011 byly realizovány přednášky a sonda mezi studenty pražských středních škol ve věku 16-20 let. Celkem bylo dotazováno 251 studentů. Studentům byla rozdána nová publikace: **To si líbit nenechám**.

ROSA je partnerskou organizací v projektu, který koordinuje Austrian Womens Shelter Network/ WAVE (Women Against Violence Europe), jehož cílem je zmapování a vytvoření manuálu a postupů pro odhad rizik zvláště ohroženým obětem domácího násilí. (Protect II. - Good practise in preventing serious violence, attempted homicides, including crimes in the name of honour and in protecting high risk victims of gender based violence.) ROSA zajistila školení pro sociální pracovníky a pracovníce v Praze a na Moravě: 1.3.2011 a 8.3.2011.

PhDr. Branislava Marvánová Vargová dne 11.5.2011 zastupovala ČR v Evropském institutu pro rovnost žen a mužů ve Vilniusu. Rosa se aktivně zúčastnila kulatého stolu s JUDr. Češkovou, poslankyní Evropského parlamentu dne 2. listopadu 2011 : Nový rámec politiky pro boj proti násilí na ženách.

Zdena Prokopová, vedoucí azylového domu ROSA koordinuje setkávání Interdisciplinárního týmu proti domácímu násilí na Praze IV, který Rosa iniciovala v roce 2006. V roce 2011 se tým sešel 5x.

Arcidiecézní charita Praha , Projekt Magdala

Projekt Magdala se věnuje problematice domácího násilí od roku 1998. Projekt Magdala koordinuje síť azylových domů pro ženy a matky s dětmi, poraden a dalších zařízení, která jsou připravena pracovat s touto cílovou skupinou. I nadále poskytuje komplexní psychosociální služby v pobytových programech, odborné sociální poradenství a další služby, včetně duchovní podpory, pokud si jí klientela vyžádá. Služby jsou poskytovány také cizinkám a cizincům. V roce 2011 kromě jiných činností se Projekt i nadále zaměřil na uskutečňování asistovaných setkávání rodičů s dětmi v situaci po rozvodu nebo rozchodu, kde bylo přítomno násilí, a to ve spolupráci s OSPOD a soudy. Tato služba vychází z jasných předpokladů, že rodič je oprávněn se setkávat s dítětem, a je schopen respektovat pravidla a pokyny odborných pracovníků Projektu Magdala. Při setkání samotném jsou vždy přítomni dva odborní pracovníci, kteří vždy hájí zájem dítěte. Služba pro tyto rodiny je nyní rozšířena o další služby podporované komunikace v rodinách ohrožených násilím. Pracovnice projektu Magdala vykonaly 9 odborných přednášek pro české a zahraniční studenty vysokých škol.

Persefona o. s.

Odborné sociální poradenství představuje hlavní pilíř činnosti sdružení a směřuje především k obětem domácího násilí, znásilnění a sexuálního zneužívání, ale také k těm, kteří se obětem uvedeného příkoří snaží pomoci. Cílem odborného sociálního poradenství je zajistit dostupné a efektivní řešení konkrétních případů násilí, návrat obětí do běžného života a sociální a psychické zakotvení osobnosti klienta. Sdružení usiluje o ochranu práv osob, které mohou být takovým násilím dotčeny také vzdělávací a osvětovou činností a v neposlední řadě expertní činností, která se soustředí na analýzu bílých míst v péči o oběti této trestné činnosti.

Občanské sdružení Persefona v roce 2011, kromě stabilizace poradenských míst v Brně, Tišnově, Slavkově u Brna, Ivančicích a Židlochovicích a poskytování ambulantního a terénního odborného poradenství, věnovalo svou pozornost vzdělávání sociálních pracovníků a pracovníků v sociálních službách formou akreditovaného programu, v rámci kterého bylo proškoleny 268 osob. Dále se sdružení soustředilo na vzdělávání studentů MU oboru sociální práce v kurzu Sociální práce s oběťmi domácího násilí a na besedy s veřejností se zaměřením na problematiku znásilnění a domácího násilí (Židlochovice, Brno, Vyškov). U příležitosti 25. listopadu Mezinárodního boje proti násilí na ženách občanské sdružení Persefona uspořádalo pod záštitou radního Jiřího Altmanna Jihomoravského kraje benefiční koncert a promítání filmu s cílem informovat veřejnost o této problematice v kontextu vztahů nezatížených násilím. V dlouhodobém úsilí o komplexní přístup v řešení případů domácího násilí Persefona o. s. za finanční podpory Ministerstva vnitra realizovala v roce 2011 program Bezpečné soužití 2, který se zaměřuje na terapeutickou práci s osobami, které mají problémy se zvládnutím vlastní agrese ve vztazích.

Závěry

Výsledky práce monitorovací skupiny, která průběžně monitoruje plnění Opatření, vyplývajících z usnesení vlády ze dne 25. srpna 2004 č. 794²¹, i v roce 2011 potvrdily nezbytnost mezioborového koncepčního přístup k řešení tématu domácího násilí. Monitorovací skupina plní významnou úlohu při výměně aktuálních informací nejen na úrovni interdisciplinární, ale též mezi státní, komunální a neziskovou sférou:

- sleduje a prověřuje plnění úkolů uložených vládou České republiky
- zpracovává pro vládu České republiky objektivní informace
- včas identifikuje problémy a podává podněty k jejich řešení
- v případě potřeby organizuje odbornou diskusi, kulaté stoly
- zajišťuje prostřednictvím svých členů přenos informací a podnětů do svých resortů a do sféry nevládního sektoru.

Opatření, která byla splněna částečně, anebo se jejich splnění předpokládá, je potřebné nadále monitorovat. Jedná se převážně o úkoly legislativní povahy, anebo úkoly z nové legislativy vyplývající.

V roce 2011 se pozornost meziresortní monitorovací skupiny soustředila na sledování postupu v následujících oblastech :

- vzdělávání Policie ČR a pomáhajících profesionálů
- aktualizace jednotné dokumentace a metodických opatření
- podpora a rozšiřování mezioborové spolupráce
- zmapování situace pro přípravu koncepce v oblasti práce s násilnou osobou, zavádění systémových opatření
- hodnocení aplikace nové legislativy a nové praxe, přijetí dalších opatření
- další monitoring plnění opatření a sběr podkladů a dat pro "Informaci o plnění opatření pro zavedení interdisciplinárních týmů spojujících zdravotní, sociální a policejní pomoc při odhalování a stíhání případů domácího násilí" za rok 2011.

Vzhledem k vysoké aktuálnosti problematiky domácího násilí, se v roce 2012 monitorovací skupina při eliminaci tohoto negativního jevu v České republice zaměří i na tyto problémové okruhy :

- primární prevenci domácího násilí (zejména v oblasti osvěty, výcviků a školení),
- přenos "the best practice" a "know how" ze zemí a do zemí EU, vytváření vlastní metodiky a adaptace vhodných zahraničních modelů v oblasti prevence a potlačování domácího násilí,
- práci s násilnými osobami, zejména přípravu koncepce a návrhy systémového řešení, legislativní změny a celoplošné zavádění resocializačních programů pro násilné osoby.
- nové trendy v souvislosti s problematikou domácího násilí – cizinky/ci jako oběti domácího násilí a také muži jako oběti

²¹ Do budoucna bude potřeba řešit otázku souběhu vládního materiálu a Národního akčního plánu prevence domácího násilí na léta 2011-2014.

Pokračování práce monitorovacího týmu v roce 2012:

- 1) Nadále sledovat a sjednocovat aplikační praxi policie, intervenčních center a postupy interdisciplinárních týmů v eliminaci domácího násilí
- 2) Iniciovat legislativní změny uvedené v příloze 1 tohoto materiálu plnění Opatření
- 3) Podpořit akreditaci terapeutických programů pro násilné osoby a uvolnění finančních prostředků na jejich realizaci, zavedení celorepublikové sítě specializovaných pracovišť, které se budou věnovat systematické práci s násilnou osobou – příprava návrhu koncepce a pokračování činnosti pracovní skupiny při MV
- 4) Podpořit specializaci pro případy domácího násilí v rámci Policie České republiky,
- 5) Ve spolupráci s Ministerstvem práce a sociálních věcí České republiky, Ministerstvem zdravotnictví České republiky, krajskými úřady a nestátními organizacemi se zaměřit na zvýšené počty případů seniorů a dětí ohrožených domácím násilím.